

Erzsébet örökimádás-templom Budapesten.

A gyászos emlékű szeptember 10-ike még ott ég kiolthatatlanul mindannyiunk szívében s kifejezéseképen annak a végtelen nagy szeretetnek, melylyel a megdicsőült nagyasszony, *Erzsébet* magyar királyné iránt voltunk és vagyunk: készen áll már az Örökimádás-templom Budapesten. Fényes és nagyszabású egyházi ünnepség keretében szentelték fel az új templomot kedden délelőtt, részt vett a kegyelet e gyönyörű ünnepén az állam és az egyház s a Budapesten időző magyar királyt csak fontos államügyek akadályozták meg a megjelenésében.

A felszentelés ünnepét a biboros hercegprimás képviselőjében dr. *Kohl* Medárd püspök végezte nagy papi segédlettel Kiséretében megjelentek: *Berger* Márk kanonok, *Csárszky* István érseki

titkár, *Halitzky* Zoltán szentszéki jegyző és *Breyer* István primási szertartó. Résztvettek még a szertartásban *Kanter* Károly udvari apátplébános, az Oltár-Egyesület igazgatója, aki az ünnepet vezette, *Glattfelder* Gyula, az Oltár-Egyesület másodigazgatója, *Krizsán* Mihály pápai kamarás, apátplébános és *Hanauer* István, a középponti papnevelő-intézet lelki igazgatója.

A világi méltóságok között ott láttuk a magyar arisztokráciát nagy számmal. De özönével tódult az ünnepre a főváros lakossága is, mert hire ment, hogy az ünnepen a király is meg fog jelenni. A király azonban csak csütörtökön jelent meg az új templomban, amikor Erzsébet királyné halála évfordulóján *Samassa* biboros, egi érsek ünnepies gyászmisét mondott.

Az immár felszentelt Örökimádás-templom az Üllői-út 75. és 77. számú telkén épült gyönyörű művészi alkotás. A templom gót stílusban épült és a szomszédos apáca-kolostorral és az Országos Középponti Oltáregyesület házával arkádszerű fedett, emeletes folyosók kapcsolják egybe. A hatalmas főkapu fölött jobbról és balról külön fülkében látható a király és királyné védőszentjének, assiszi Szent Ferencnek és árpádházi Szent Erzsébetnek szobra.

A bejáratnál balra sötét márványtáblára az alapítás, az alapkövetétel és a fölszentelés adatai vannak bevésve. Legelőbb a két részre osztott kápolnaszerű csarnokba lehet jutni. Itt emelkedik Erzsébet királyné szobra, amelyet karrarai márványból *Klotz* Herman bécsi szobrász faragott. A mellette

lévő márványtáblán aranybetűs fölirat ezeket hirdeti: »Erzsébet királynénak, felejthetetlen kegyes úrnőjüknek, örök hálájuk és legmélyebb hódolatuk jeléül, Nopcsa Ferenc báró, Festetich Mária grófné, Ferenczy Ida.«

A szobor közelében van a szent kereszt tiszteletére állított oltár is, rajta *Fadrusz* János feszületének fehér márványba faragott kisebbített mása. A kórus boltívei alól teljes pompájában bontakozik ki a templom főhajója. Az egyszerű tónusú falakon alig van dísz, a mennyezeten pedig csak éppen annyi, hogy a nagy felület monotóniája elvész. Az ablakok alatt folyosószerű karzat halad végig. A kóruson huszonnyolcregiszteres orgona van. A főoltár tiszta márvány és diszkrét arany-ékítésű. A templom építésének költsége

túlhaladja a nyolcszáz ezer koronát s az építkezés ötödfél évig tartott.

***

Most pedig járjuk körül a gyönyörű templomot és emlékezzünk meg azokról, akik e remekmű felépítésében és annak művészi berendezésében tevékenykedtek.

Az Örökimádás-templom *Aigner* Sándor műépítész tervei szerint épült. Egyre több és több lesz a száma azoknak a középületeknek Budapesten, melyek e kiváló építőművész nevével teszik országosra ismertté. Ez a bizottsága annak, hogy *Aigner* Sándor mestere a maga szakmájának. Csak a legutóbb felavatott Szent Imre kollégium is *Aigner* Sándor művészi tudásának egyik produktuma. De az ország minden vidékén is találkozunk az ő művészi alkotásaival. Így többek között ő építette a zágrábi és beszercebányai erdőigazgatóságok palotáit; a zágrábi erdészeti akadémiát; a török-szentmiklósi és szeged-rókusi plébánia-templomot. Közreműködött: a veszprémi és győri székesegyházak restaurálási munkálatainál és a nagybecskereki törvényszéki palota építésénél. A magyar mérnök- és építészegyesület nagy aranyérmét is elnyerte egy pályatervével, valamint a milleniumi kiállítás alkalmával is kitüntetésben részesült.

Aigner Sándor műépítész Temesvárott született 1854-ben. Tanulmányainak elvégzése után négy évig Bécsben működött a neves *Schmidt* Frigyes oldala mellett. Hosszabb külföldi tanulmányutat is tett, mely után Budapesten kezdte meg működését. Itt Schulek alatt részt vett a Mátyás-templom helyreállításában, majd pedig megkezdte önálló munkálkodását, mely munkássága egyik sikert a másik után hozta meg számára. E sikereket tetézi be most a legfelsőbb királyi elismerés, mely az Örökimádás-templom felavatása alkalmából a III. osztályú vas-koronarend alakjában jutott osztályrészül.

***

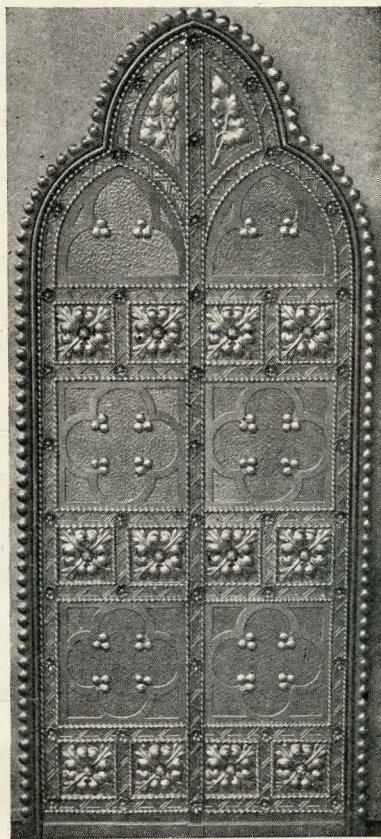
Az új templom gyönyörű és stílszerű berendezése *Ruprich* K. akadémiai műasztalos tudását és művészi ízlését dicséri. A jeles mester ezen a téren talán az első egyike az országban. Az ország sok templomának művészi berendezése *Ruprich*-t vallja mesterének, aki valóban rászolgált arra, hogy őt a magyar iparművészet egyik erős oszlopaként ismerjék az országban mindenütt. A budai koronázási Mátyás-templom, a Józsefvárosi plébánia-templom, a Jézus Szt.-Szive templom berendezései külön-külön szolgáltattak bizottságot *Ruprich* kiváló képességei és e téren való hivatottsága mellett. A vidék több városának templomi berendezése is az ő művészi kezének köszöni létét. A szepeshelyi székesegyház és a veszprémi székesegyház bútorberendezése is az ő tervei után nála készültek. Sok évtizedes derék munkássága nem maradt elismerés híján. Számos magas kitüntetés érte már e kiváló műiparost. A legfelsőbb királyi elismerés mellett tulajdo-

nosa *Ruprich* az arany érdemkeresztnek, a koronás arany érdemkeresztnek, a »Pro ecclesia et pontifice« pápai diszkeresztnek. Az ezredéves kiállítás jury-jének volt tagja. Kiállításokon nyert: aranyérmét, diszoklevelet, állami aranyérmét és elsőrendű érmekeket.

Ruprich K. akadémiai műasztalos 1851-ben született Csallóköz-Püspökön. Tanulmányait, még pedig az ipariskolát és a képzőművészeti akadémiát Bécsben végezte, ahol a monumentális város háza építésénél *Schmidt* Frigyes oldala mellett két évig mint építési felügyelő működött. Ezután külföldi tanulmányútra indult, melynek folyamán Párisban tartózkodott hosszabb ideig, ahol a Louvre és a Hotel Cluny múzeum butorait rajzolta. Mint tervező is elsőrangú művészi tehetség *Ruprich*. Elég ráutalunk arra, hogy Rómában a Vatikánban is egy nagyobb szabású ereklyetartó tervezetének és modelljének elkészítésével volt megbízva. Ez az ezüstből készült remek alkotás a bibornoki karnak egyetemes ajándéka volt XIII. Leó pápa jubileuma alkalmából. *Ruprich*nak ezt a híres művészi alkotását lapunk e számának más helyén mutatjuk be hű reprodukcióban.

***

Természetes, hogy e nagyszabású alkotásnál a központi fűtés és vízvezeték nagy munkáinak elvégzésével rátermett és szakmájában elsőrangú céget kellett megbízni. Az építés vezetésére *Szepessy* Sándor fővárosi régi jó hírű vállalatára bízta e munkát. *Szepessy* Sándor teljesen megfelelt a beléje helyezett bizalomnak és a nagyarányú munkát régi, jó nevéhez mindenképpen méltóan végezte el. E templom installációs munkáival a *Szepessy*-cég ismét szaporította egygyel azokat a nagyszabású munkákat, melyeket már évtizedek óta nemcsak a fővárosban, hanem szerte az országban is végzett. Rengeteg azoknak a berendezési munkáknak a száma, melyeket ez az építési körökben érdemei révén rég ismert elsőrendű cég középületek, kórházak, templomok, paloták és bérházak építésénél teljesített. Megkíséreljük e hatalmas sorozatból csak egynehány középületet felsorolni, megjegyezvén, hogy ezek nemcsak fűtési,

Az Erzsébet örökimádás-templom szentségtartójának ajtaja.

Aigner Sándor műépítész tervei alapján készítette *Barta* Károly.

hanem nagyrészt vízvezetéki és bádigos-munkák is. Ilyenek: az angol kisasszonyok nevelő-intézete és temploma, az Athenaeum r.-t. palotája, a központi egyetem, az irgalmas-rend budai kórháza, a diósgyőri vas- és acélgyár, a Fehér Kereszt-egylet lelencháza, a rendőrségi fog- és toloncház, a főpostaépület, a központi papnövelde, a szépművészeti múzeum, a királyi várak, az iparművészeti múzeum és iskola, a m. kir. kúria palotája, az új Szt.-János-kórház, az országos kaszinó, a járvány-kórház, a törvényszéki orvostani intézet, a miniszterelnökség, az orsz. statisztikai hivatal, az állatorvosi főiskola, az István-úti szanatórium, a fővámház, a m. kir. tudomány-műegyetem központi épülete, Ő felsége a királyi bérháza, a földművelésügyi miniszteri palota, a katonai élelmezési raktár, a központi városház, az osztrák-magyar bank, a veszprémi székesegyház, a gyöngyösi kórház stb.

E sorozatot még hasábkon kereszt-

A király az Erzsébet örökimádás-templomban: A közönség a király érkezését várja.

KAULICH REZSŐ felvétele az „Ország-Világ” számára.

tül folytathatók, de akkor talán az utóbbi évtizedekben épült csaknem minden nagyobb középületet és nagyobb palotát kellene felsorolnunk. Bizonyosságai e munkák annak a megérdemelt hírnévnek, melyet *Szepessy* Sándor évtizedes fáradhatatlan munkássággal vivott ki magának.

***

A templom belsejében levő számtalan műipari alkotást szemlélve, fel kell említeni *Barta* Károly jeles fővárosi műiparosunk több szép produktumát. Gyönyörű harmóniában olvadnak össze a templom belső berendezéseivel a *Barta* Károly által készített csillárok és egyéb fémből való dísz tárgyak. Különösen szép a szentségtartó vert-fém ajtaja, melyet *Aigner* műépítész tervei alapján művészi készütséggel és a legapróbb részletben is mesteri kivittel teremtett meg *Barta* Károly. Ennek a szentségtartónak képét be is mutatjuk olvasóinknak. *Barta* Károly egyéb munkáival is már régóta rászolgált arra a jó hírnévre, mely őt műiparosaink elsői közé emeli. Számos főúri palotát szerelt már fel, mindenütt művészi ízlésről téve tanuságot. Ezek közül csak a Chotek grófi kegyúri templomot, Apponyi Sándor gróf palotáját, a veszprémi püspöki rezidenciát, a Szent Imre-kollégiumot, a fővárosi Szt. Vinczezárdát említjük fel, mert *Barta* Károly valamennyi nagyszabású munkásságának felsorolására terünk szűknek bizonyulna.

***

Az Örökimádás-templomnak ismeretése során nem lehet figyelmen kívül hagyni azoknak a gyönyörű üvegfestményeknek a sorozatát, melyek *Róth* Miksa cs. és kir. udvari üvegfestő műterméből kerültek ki. Tíz nagyszabású üvegfestmény hirdeti itt is a jó hírnevű üvegfestő-művész mesteri kezét. A tíz remekműnek nemcsak terveit, de kivitelét is *Róth* Miksának köszönhetjük. A *Róth* Miksa által a templom részére készített üvegfestmények sorozata a következő:

Az *Epistola* oldalán: 1. Az oltári szentség megalapítása (Úrvacsora). Kiss Aladár és nejének alapítványa. 2. A két emausi tanítvánnyal történt csoda. A gróf Széchenyi-család alapítványa. 3. Az evang. Szent János áldoztatja a boldogságos Szűz Máriát. Gróf Zichy Nándor és neje alapítványa. 4. Szent Tharsicius imádjá az Úr Jézus szent testét. A gróf Wenckheim-család alapítványa.

Az *Evangélium* oldalán: 1. Szent Erzsébet ájtatosan hallgatja a szent misét. A gróf Almásy-család alapítványa. 2. Szent Paschális imádjá a legfenségesebb oltári szentséget. A herceg és gróf Eszterházy-család alapítványa. 3. Szent Imre és Szent Margit a tabernákulum előtt térdelnek. A gróf Károlyi-család alapítványa. 4. Hunyadi János 1456. július 22-én Kapisztrán Szent János kezeiből veszi az Úr szent testét. Gróf Festetics Tasziló és nejének alapítványa.

Az Erzsébet királyné szobránál lévő üvegfestmény gróf Andrassy Géza, a

Szent-Kereszt-kápolna üvegfestménye pedig gróf Hadik-Barkóczy Endre ajándéka.

***

A templom külső ornamentikáját, de belső dekoratív hatását is nagyrészt a gyönyörű szobrászmunkák egészítik ki. Egyik jeles műszobrászunknak, az általánosan ismert *Keszler* Jánosnak jutott a feladat, hogy e nagyszabású munkákat teljesítse. Tegyük mindjárt hozzá, hogy méltó mesterre bízták ennek megoldását. A műszobrászmunkák valóban elsőrangú mester kezére vallanak. Különösen kitűnik e munkák közül a Thurn-Taxis hercegi házi címer, mely a herceg megrendelésére készült. Midőn még felemlítjük, hogy *Keszler*-nek nagy munkájában *Neubauer* Frigyes munkavezető volt szakavatott segítőtársa, meg kell emlékeznünk *Keszler* eddigi munkásságáról is. Ezek közül legjelentékenyebbek: a Szent-István-társulat palotáján, a karmeliták templomában, a lazarista kápolnában, a kispesti templomban, a báttaszéki és szabadkai templomokban, úgyszint a gyulafehérvári templomban és a veszprémi domban végzett szobrászati munkái. Ugyancsak ő készítette a futtaki templom oltárát, de számos monumentális középület és főúri kastély is ékeskedik *Keszler* művészi munkáival.

***

De vissza kell térnünk ismét az üvegfestészeti remekművekre, és ezuttal azokról emlékezünk meg, melyeket alszászi *Walther* Gida, a hírneves üvegfestő-művész alkotott. *Walther* Gidáról nem először esik szó lapunkban. Alig fél éve, hogy az üvegfestészet terén kifejtett régi érdemes munkássága és ennek a művészi iparágunk hazánkban való fellendülése körül szerzett érdemei elismerésül a koronás király nemesi előnévvel ruházta fel. Akkor — ennek az évnek az elején — bőven méltattuk lapunkban *Walther* Gidát és részletesen ismertettük élete folyását és munkásságát. Ezuttal kiemelendőnek tartjuk az Örökimádás-templomnak az ő mesteri kezétől származó gyönyörű üvegfestményeit.

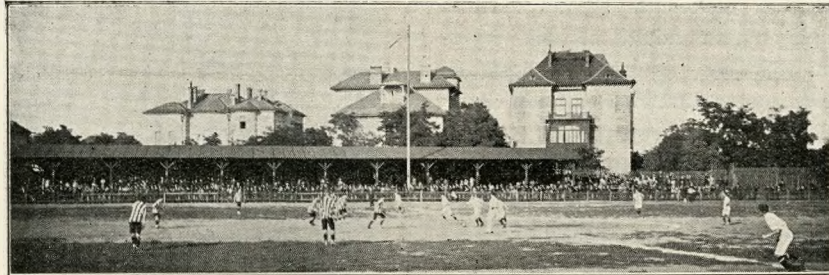
Minden méltatásnál ékeesebben szól, ha felsoroljuk azokat a nagyszabású munkákat, szebbnél-szebb alkotásokat, melyek *Walther* műtermében láttak napvilágot. Főlemlítjük ezek között a budai Mátyás-templom, az állandó országhaz kupolaterme, a kúria, a gróf Cziráky, herceg Eszterházy, gróf Andrássy és Kóburg Fülöp hercegi kegyúri templomok, valamint a kassai székesegyház, a besztecebényai püspökség, a veszprémi székesegyház és a szabadkai Szent Ferencz-rendi templom üvegfestészeti munkálatait. Ugyancsak az ő remek üvegfestészeti alkotásait látjuk Esztergomban, Margit ő cs. és kir. fensége alcuthi templomában és még számtalan templomban szerte az egész hazában.

Munkáit az igazi művészet mellett a kivitel aprólékos gondossága jellemzi, könnyen megérthetjük tehát, hogy *Walther* valódi művészeti hírnevet biztosított a maga számára és

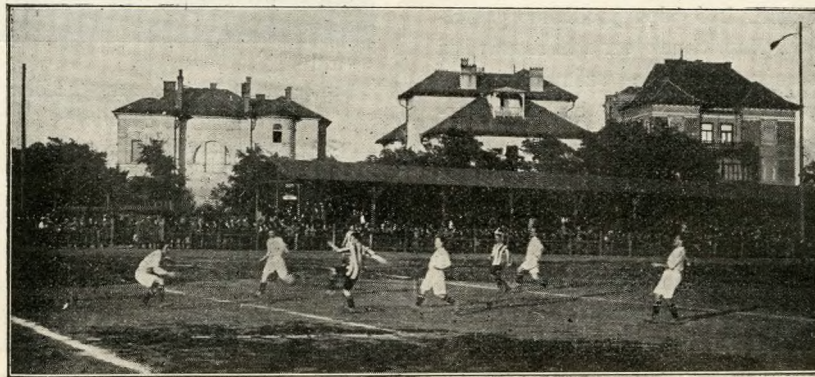
hazánk főpapsága és nemessége szinte elárasztja őt munkáival és remek iparművészeti alkotásaival mindenütt elismerést arat.

Iparművészetének gyakorlása során *Walther* már számos esetben részesült kitüntetésben. Már a milleniumi kiállításon 1896-ban a koronás arany érdemkereszttel tüntette ki a király, de királyi elismeréssel adóztak neki a belga és szerb uralkodók is.

***

A játék megkezdése.

Támadás a magyar kapu ellen.

Álló alakok (fehér-zöld): Ferencvárosi Torna Club.
Ülő alakok (fehér-fekete): Wiener Sport Club.

A Ferencvárosi Torna Club és a Wiener Sport Club nemzetközi mérkőzése a millenáris versenypályán.

KAULICH REZSŐ felvételei.

Minden monumentális építkezésnél, tehát az Örökimádás-templomnál is nagy szerepe jut az épület- és műlakatosmunkáknak. E munkák elvégzését az építés vezetősége *Farkas* Gyula fővárosi épület- és műlakatos avatott kezére bízta. A nagyarányú munkát *Farkas* Gyula itt is avval a pontossággal és lelkiismeretességgel végezte, amely őt minden vállalt kötelezettségében jellemzi. E jeles iparosunknak nagy munkájában fia, ifj. *Farkas* Gyula is segédkezett, aki csak Berlinben és Zürichben s a külföld számos nagy városában folytatott hosszas nagy tanul-

mány után lépett be atyja vállalatába, hogy mint tanult és világlátott iparos érvenyesítse szerzett ismereteit és tudását. *Farkas* Gyula építészeti körökben már régóta jó hírnévnek örvend és számos nagyszabású feladat jutott már neki osztályrészlül. Így az utóbbi években is e neves iparosunk végezte a veszprémi székesegyház, a Szent Imre-kollégium, a gróf Majláth- és báró Orczy-paloták és még több nagyarányú építkezés épület- és műlakatos munkálatait.

***

utóbbi években a Szépművészeti Múzeumban, a Mezőgazdasági Múzeumban, az új technikán, a Szent Imre- és Szent Vince-kollégiumokban, valamint a gróf *Károlyi* Gyuláné és gróf *Zichy* János palotáiban, úgyszint a szemészeti klinikán és az állami gyermekmenhelyen végzett munkáihoz.

Azt a hatalmas orgonát, mely az Örökimádás templomában fogja a hívőkben az áhitatot fokozni, *Rieger* Ottó orgonagyáros építette. Már 1500-nál több orgona került ki *Rieger* Ottó gyárából, melyek közül a belvárosi és terézvárosi plébánia-templomokban, a budavári Mátyás-templomban, valamint a váci és székesfehérvári dómokban találjuk a legnagyobb szerűeket.

SZÍNHÁZ.

A Magyar Színház szeptember 5-én bemutatta *Sweelinck* Gyula holland író »Tűz a gyárban« című 3 felvonásos drámáját, *Sebestyén* Károly kitűnő fordításában. Hollandia írói közül úgyszólván csak *Heyermanns* Herrmannat ismerjük. Nagy szolgálatot tett tehát közönségünknek *Beöthy* László, amikor a fiatal holland drámaírók egyikükimagasló tehetségével megismertette. A »Tűz a gyárban« *Sweelinck* markáns egyéniségéről tesz tanúságot. Maga a téma egészen köznap. Az öreg *Van Veeres* egy emberéleten át kínlódik és végül konstatálja, hogy gyárával nem boldogul, tehát csődbe kell mennie. A fia meghozza az egyszerűbb mentőeszközt. Apja tudtával felgyújtja a jól bebiztosított gyárat és így az öreg az elszenvedett anyagi nélkülözés mellett még a lelkiismereti furdalás elpusztító kinszenvedésébe is belerántja. Ennek szomorú következménye, hogy az öreg belehal és evvel végződik a darab. *Sweelinck* ügyessége és találmányossága ebbe a sablonos mesébe beleszótta a vizsgálóbíró szerepét, aki egyben veje a gyárosnak. Keserves küzdelmet vív a rokonai fortélyossága ellen és lépten-nyomon feljelentéssel fenyeget. Végre felesége, a gyáros leánya iránti komoly vonzalma legyőzi aggodalmait és még ő oktatja ki a döntő tanut a vallomás mikénti elmondására, hogy a leégett gyár tulajdonosa érintetlenül menekülhessen. A közönség fokozódó érdeklődéssel kísérte a darab fejleményét és *Sweelinck* rövid, találó és frappáns fordulatait szívesen hallgatta. A »Tűz a gyárban« három felvonása mindössze két órát vesz igénybe és épp ez a fiatal holland író legfőbb erénye, hogy kevés szóval sokat tud mondani, hogy a helyzetek beállításával mintegy már megadja az egész fejleményt. A Magyar Színház nagyratörő gárdája művészi feladatát ennél a darabnál is pompásan oldotta meg. Kitűnő együttes játékot produkáltak, úgy hogy tulajdonképpen az egész színlapot kellene leírni, minden egyes színész a lehető legjobb

***

A templom mázolásai munkáit a *Fischer* és *Hartmann* fővárosi mázó cég végezte. Valahányszor nevesebb építési alkotásról van szó, mindannyiszor találkozunk e jeles cég nevével. Az Örökimádás-templomban végzett újabb nagyarányú munka csak öregbíti e kiváló iparvállalatunk sikerét. Méltán sorakozik a cég e munkája az